

Oblé bašty poskytovaly obranu tvrzi Štěpána Velikého v 15. st. ve městě Suceava.

Historie Rumunska

NA MAPĚ RUMUNSKO VYPADÁ JAKO JEDNA ZEMĚ, ALE PODLE EVROPských standardů je tento národní stát relativně mladý. Byl založen v roce 1859 a v roce 1918 k němu byla přidána Transylvánie. Předtím ale zemi rozdělovaly politické, náboženské a geografické bariéry. Spojuje ji latinský jazyk. Jak říkají samotní Rumunové, „jsme ostrovem latiny v moři Slovanů“.

DÁVNÁ HISTORIE RUMUNSKA

Mnozí archeologové věří, že Rumunsko bylo neustále obydlené alespoň 60 000 let. V roce 2002 se objevily nové důkazy potvrzující toto tvrzení, a to když byla v jeskyni Peștera cu Oase v OltenSKU objevena 36 000 let stará kostra. Jde o nejstarší lidské ostatky nalezené v Evropě a tyto kosti vrhají nové světlo na vývoj od neandrtálců k raným moderním lidem.

Rumunsko bylo součástí Staré Evropy a patřilo do jihovýchodní části kontinentu, která se vyvíjela rychleji než západ, protože byla blízko Úrodného půlměsíce. V letech 6 000 až 4 000 př. n. l. zdědili kultivování neolitických lidí, včetně kultur známých jako Ariușd, Cucuteni a Gumelnița, technologii Blízkého východu. NáznaKY těchto dovedností je možné nalézt na nádherně zdobené

a moderně vypadající keramice a kultovních obrázcích z kamene či hlíny.

Pozůstatek slov jako *balaur* (drak), *doină* (nářek) a *măgura* (kopec) také poukazuje na to, že mezi rumunskými předky byli i Trákové. Tito nomádští indoevropští jezdci dorazili do jihovýchodní Evropy v období 2 500 let př. n. l. O patnáct set let později zde potomci těchto odvážných a spravedlivých lidí (jak je v 5. st. př. n. l. popsal řecký historik Herodotus) stále ještě byli. Některé jejich kmeny obsadily oblasti, které dnes tvoří Transylvánii, Moldávii a Valašsko. Římané jim říkali Dákové, zatímco jejich řecké označení bylo Getové. Za vlády mocného panovníka Burebisty (cca 82–44 př. n. l.) se Dácká říše rozpínala od Balkánských hor (v Bulharsku) po Dobrogeu na jihu a od řek Bug a Dněstr na východě po řeku Dunaj

v Maďarsku a na Moravě v dnešní České republice.

Římané chtěli Dácii kvůli jejímu zlatu. Během 165leté okupace (106–271 n. l.) zde vytěžili zlato v dnešní hodnotě rovnající se několika miliardám eur. Také vystavěli města a velkoměsta, obchodovali se solí se „svobodnými Dáky“ z oblastí Crišana a Maramureș (které ležely za římskými hranicemi), kultivovali vinohrady a díky sňatkům s místními se promísili s původním obyvatelstvem. V roce 271 n. l. stáhnul císař Aurelián zákonnou ochranu Dacie před hrozbou germánských a asijských kmenů. Poté, co vojenské legie odešly, zůstali mnozí Římané na místě, aby se starali o své pozemky.

V následujícím tisíciletí používali asijské a kavkazské kmeny Rumunsko k průchodu na západ. Nomádští Kumánové, Pečeněhové (lidé z Turecka) a mnozí další křižovali dunajské roviny a hledali lepší a štedřejší podmínky pro pastvu poté, co jejich pastviny zbídačil vliv klimatických změn.

RUMUNSKO PO ODCHODU ŘÍMANŮ

Rumunsko nebylo nikdy zcela svobodné ve smyslu suverénního, sobě vládnoucího státu. Svoboda byla přelétavá a nejistá. Po většinu své existence byly čtyři historické oblasti, které tvoří dnešní Rumunsko, tedy Dobrogea, Moldávie, Transylvánie a Valašsko, pod nadvládou Maďarů, Habsburků a Turků. Každý z těchto regionů má svou vlastní minulost.

Dobrogea

Název Dobrogea údajně pochází od panovníka nazývaného Dobrotici ze 14. st. nebo je odvozen od tureckého označení Bulharů. Oblast se rozkládá mezi řekou Dunaj a Černým mořem na východním konci Rumunska. V 7. st. př. n. l. byla kolonizována Řeky, poté Římany a následně Byzantinci. Mezi 7. a 14. st. si na ni činily nárok různé nájedzné síly, mezi něž patřili Avarové, Bulhaři, Janované, Rumunové a Tataři. Počátkem 15. st. se oblast stala součástí Osmanské říše. Pod nadvládou Turků zůstala až do roku 1878, kdy Rumunsko pomohlo Rusku osvobodit východní část Černého moře. A přestože se tak Dobrogea

stala beze sporu rumunskou, nadále zůstala oddělena.

Moldávie

V severovýchodní části Rumunska, vměstnána mezi Karpatské hory a řeku Prut, leží Moldávie, která je posledním pozůstatkem středověkého knížectví kdysi zahrnujícího nyní jižní Ukrajinu a nezávislou Republiku Moldova.

Přestože byla částečně pod nadvládou Maďarska, dostala se Moldávie do rumunských rukou, a to když zde šlechtic z Maramureș nazývaný Bogdan založil v roce 1359 knížectví. Pod vedením Rumunů se v převážné části Moldávie prosadilo pravoslaví.

V Moldávii ale byli také Židé. Někteří z dávných pramenů zaznamenávají, že se židovští Chazarové z Kavkazu usídlili ve východní části Moldávie v 8. st. V období mezi 15. a 17. st. se v Moldávii a Besarábii usadili mnozí z Židů vyhnaných ze Španělska.

Dobití Konstantinopole, centra pravoslavného křesťanství, sultánem Mehmetem II. v roce 1453 vyslalo východem Evropy šokové vlny. Moldavským princům se podařilo pomocí střídavých bojů a uctívání udržet Turky v mezích až do poloviny 16. st. Někteří z těchto vládců jsou dnes oslavováni jako národní hrdinové: Štefan Mare (1437–1504) stále vyvolává obdiv za více než 30 vyhraných bitev proti Turkům a jeho syn Petru Rareș (vládl v letech 1504–1517) je obdivován pro zkrášlování moldavských kostelů nádhernými malbami. Jediná zachovaná podobizna Štefana (v modlitební knížce z 15. st.) ukazuje rudolící postavu při modlitbě. Ale Štefan byl nemilosrdný pragmatik, o kterém se říkalo, že nabodával své oběti a obchodoval s cikánskými otroky. Přesto nikdy nevyvolal tolik kritiky jako jeho bratranec Vlad Napichovač, který používal stejné metody.

V roce 1526 Sulejman I. proměnil Moldávii ve vazalský stát. Umožnil rodilým princům vládnout a uctívat koho chtěli, ale za předpokladu, že budou vůči němu servilní. Moldavští vládcí přirozeně dále toužili po svobodě, a proto vytvářeli tajné aliance s jinými, mocnějšími sousedy.

Toto období skončilo počátkem 18. st., kdy sultán Ahmed III. vyslal do Moldávie a Valaška fanarské prince. Tito řecky mluvící vladaři z fanarské (evropské) části Istanbulu byli známí pro svou násilnickou zkaženost a extravagantní chování. Zatímco jeden vladař jmenoval ministrem svého koně, Nicolae Mavrogheni (vládl v letech 1786–89) se projížděl po Bukurešti v kočáře taženém dvěma jeleny. Přes tyto výstřednosti se Mavrogheni během své vlády zasadil o konstruktivní reformy. V roce 1774 obsadili Habsburkové Bukovinu (oblast severní Moldávie),

kteřá umožnila Rakušanům přístup do Transylvánie.

Transylvánie

Historická Transylvánie zahrnuje i Transylvánskou plošinu, která je rámována hlubokým obloukem Karpatkých hor a oblastmi Banát, Crišana a Maramureș, jež leží západně a severně od této plošiny. V 9. st. započali Maďaři od řeky Don svou tisíciletou kolonizaci Transylvánie.

Ve 12. a 13. st. pozvali maďarští králové Severoevropany, aby se v Transylvánii usadili. Na oplátku za kultivaci půdy

a obranu transylvánských hranic jim byl přidělen majetek a privilegia. Říkalo se jim Sasové, protože mnozí z nich pocházeli ze Saska na severu Německa, a to přesto, že tito osadníci přišli také z údolí Mosely a nižšího Porýní, z Flander, Valonska, Lucemburska, Bavorska a Hesenska. Ať už šlo o řemeslníky, zemědělce, kastelány (hlídače hradů) či kněze, všichni s sebou přinesli technologické know-how, které rychle pustili do oběhu.

Během 14. st. měli Sasové již založená prosperující, samostatná města, která připomínala středověká německá opevněná mės-

Obraz Józsefa Molnára z roku 1885 zachycuje ústřední bitvu u města Posada z roku 1330.

ta. Pracovní a zatvrzelí Sasové se ukázali být spolehlivými spojenci. V roce 1225 pomohli maďarskému králi Ondřeji II. vyhnat z jeho země teutonské rytíře. Avšak ani Sasové nebyli nepřemožitelní. V letech 1241 a 1242 mongolští jezdci z Batu Khanovy armády zpusťovali Transylvánii i sousední Maďarsko, Moldávii a Valašsko. Mongolové za sebou ponechali tisíce mrtvých a po krajině zbyla jen doutnající ruina.

Sasové žili v neustálém strachu z tatarských a tureckých nájezdů. Na obranu proti nim upevnili svá města a vybudovali spousty *kirchenbürgen* – opevněných kostelních komplexů – aby tak ochránili své venkovské komunity. Jejich masivní věže a zdi jsou dodnes rozesety po krajině.

Za maďarské nadvlády v Transylvánii došlo k fascinujícím kulturním proměnám. Například několik desítek let po dobytí Tureckem v roce 1526 měli maďarští princové za cenu velkých obchodů s koňmi vládnout Transylvánské plošině jakožto polonezávislému státu. Nebo jeden paša vybudoval v Timișoare, hlavním městě Banátu, turecké lázně. A více na východ maďarští vládci přivedli do Transylvánie renesanční architekturu.

Za vlády maďarských králů (což byli katolíci) žili převážně pravoslavní Rumunové v ústraní. Většinou to byli nevolníci, rolníci a lesníci. Patřili k nejhudším, nejméně privilegovaným a nejvíce opovrhovaným členům společnosti. Měli jen malý význam a jejich náboženství bylo stěží tolerováno. Aby se Rumunům dařilo, byli nuceni přijmout maďarská jména (o to je dnes těžší určit, kolik jich v té době v Transylvánii žilo). V několika oblastech, včetně Apusenských hor, země Hațeg, v Mărginimea Sibiului, v okolí Făgărașu a v Maramureș, existovaly skupiny „svobodných Rumunů“.

Mimo území Transylvánie měli Maďari své vlastní neshody s osmanskými Turky. V roce 1683 Turkové podruhé obléhali Vídeň. Maďari spolu s Poláky požádali o pomoc Habsburky. Ti úspěšně vyhnali tureckou armádu zpět přes východní Evropu, ale poté se Habsburkové obrátili

proti Maďarům a v roce 1687 se zmocnili Transylvánie.

Habsburkové se považovali za osvícené a progresivní. Rychle se rozvíjela sociální a ekonomická politika. Rakušané byli zapřísáhlí katolíci a na základě Velkého schizmatu z roku 1054 považovali pravoslavy za prokleté. Císařovna Marie Terezie nařídila, aby byly pravoslavné kostely vypáleny a jejich kněží zabiti. Rumunům byly nabízeny odměny za konverzi k řeckému katolicismu, což je náboženství na půli cesty mezi pravoslavím a katolicismem, zatímco váleční veteráni z české, německé, italské, srbské a španělské části říše byli vysláni, aby obhospodařovali rumunské země, které Turkové značně zanedbávali.

V roce 1848 v Transylvánii spojili Maďaři a Rumunové síly proti čím dál více úzkoprse rakouské nadvládě. Během této revoluce Rumunové změnili svůj postoj v naději, že jim Habsburkové zajistí více svobody. Ale císař Franc Josef se bál ztráty kontroly a vzpouru potlačil prostřednictvím přivolané ruské armády. Koncem 19. st. zvýšila etnická rumunská většina (která se udržela i přes 800letou maďarskou, rakouskou a poté opět maďarskou kolonizaci) své národnostní požadavky, ale čerstvě vytvořená Rakousko-uherská říše (Maďarsko se podvolilo rakouské nadvládě, na základě čehož vznikla v roce 1867 tato říše) neustoupila a ponechala si Transylvánii až do roku 1918.

Valašsko

Valašsko, ve kterém leží hlavní město Bukurešť, je ze všech provincií ve své podstatě nejrumunštější. Leží na jihu, mezi Karpatskými horami a řekou Dunaj. Valašsko tvoří dva regiony, Muntenie a Oltenisko. Muntenie (známá také jako Țara Românească, Rumunská země) zabírá prostor mezi řekami Olt a Dunaj. Oltenisko se nachází západně od řeky Olt a bylo hospodářským centrem Dácie a významnou římskou provincií (Dolní Dácie a později Dacia Malvensis). Ve 13. st. mělo vlastní rumunské politické zřízení, které se nakonec spojilo s Muntenií a vytvořilo Valašsko.

Prvním nezávislým rumunským vládcem byl Basarab I. (cca 1310–1352). Jeho jméno pravděpodobně vychází z faktu, že jeho

Vzácný současný portrét Drákuly – brutálního prince Vlada III., řečeného Napichovače.

rodina vlastnila majetek v Besarábii, východní části Moldávie. Tento vládce porazil maďarského krále Karla Roberta (Károly Róbert) v bitvě u města Posada v roce 1330 a Basarab proměnil Valašsko v pravoslavný národ, jehož nejbližšími spojenci byli Bulhaři a Srbové.

Valašsko, stejně jako Moldávie, leží na hranici mezi křesťanstvím a islámem. Jeho princové divoce bojovali o udržení jeho nezávislosti a naučili se přežít. V roce 1396 maďarský král Zikmund Lucemburský požádal Valašsko o pomoc při opětovném získání bulharské pevnosti Nikopole od osmanského sultána Bajazida I. Zikmundova tažení se zúčastnili také francouzští a angličtí rytíři pohánění rytířským idealismem. Ve svém díle *Zrcadlo vzdálených časů* (2005) Barbara Tuchmanová oceňuje valašského vůdce, prince Mircea cel Bătrâna (Mircea Starého, 1386–1418) pro jeho velkou vojenskou zkušenost. Ale Zikmund považoval Mircea za podradného „rozkolníka“. Odmítl jeho radu a řítit se střemhlav do turecké pastě. Výprava byla zdecimována, ale Mircea se stal vladařem oblasti Dobrogea.

Princ Vlad III. Drákula (Napichovač) byl jako chlapec zajatcem na sultánově dvoře,

kde se naučil turecké metody zacházení s nepřáteli, včetně nabodávání. V průběhu jeho tří vlád mezi lety 1448 a 1476 Vlad děsil sultánovu armádu napichováním jejího předvoje na les z bodců. Vyměřoval krutou a rychlou spravedlnost každému, kdo ho nějak ohrozil. Jeho ďábelská reputace má své počátky pravděpodobně v roce 1460, kdy Vlad napíchnul asi 1 200 Sasů z Brašova jako trest za neuposlechnutí jeho obchodních zákonů.

přes východní Evropu až tam, kde si každá země stanovila své hranice. Ale protože valašským princům stále vládli turečtí sultánové, nacházeli se často v neřešitelné situaci, kdy upřednostňovali pomoc západu, ale nechtěli vyprovokovat brutální odvetu. V dokumentu z roku 1690 je zaznamenáno, jak podobné dilema řešil Konstantin Brâncoveanu (1654–1714). Když se dozvěděl, že se do Bukurešti vypravil habsburský

Vesnické muzeum na palouku u jezera Parcul Herăstrău v Bukurešti.

Po Německu a Rusku kolovaly dřevoryty zachycující ďábelského prince při jídle hned vedle týraných měšťanů. Tyto výjevy zpečetily Vladovu reputaci a vzniklo tak zcela nové odvětví činnosti. Avšak ani Vlad Napichovač nemohl zabránit osmanské lavině. Kolem roku 1500 poté Valaši už neměli jinou možnost než předat nadvládu Turkům. Toto nepřijemné soužití trvalo mnoho let a došlo k rozšíření mnoha tureckých zvyků. Cestovatel ze 17. st. Paul z Oleppa například vyprávěl, že princ Konstantin Șerban (vládl v letech 1654–58) si udržoval harém ve městě Târgoviște.

Po porážce Turků v bitvě u Vídně v roce 1683 vládci Maďarska, Polska, carského Ruska a Habsburské říše vyhnali Turky

generál, aby požádal o rumunskou podporu proti Turkům, opustil Brâncoveanu město a ponechal za sebou rozkazy, aby jeho poddaní poskytli Rakušanům potřebné zásoby. Generál žádal, aby se princ vrátil a promluvil s ním. Brâncoveanu na základě toho svolal shromáždění, kterého se ptal na radu. Jeho ministři a šlechticové neměli jednotný názor. Někteří upřednostňovali boj s Turky a jiní se obávali, že boje by vyprovokovaly sousední Tatary (spojence Turků) ke kruté odvetě, při které by jim Rakušané nepomohli. Tváří v tvář tomuto dilematu šli Valaši rybařit a rozhodli se problém ignorovat. Bohužel ani tyto taktiky však Brâncoveana nezachránily. V roce 1714 jej

Ceaușescova svatyně v Muzeu rumunského sedláka velebí jeho komunistické ideály.

sultán Ahmed III. přivolal do Istanbulu, kde byl se svými čtyřmi syny popraven.

Stejně jako v Moldávii poté následovalo 200 let tureckého vazalství pod fanarskou vládou. V průběhu 17. a 18. st. bojovalo Rakousko, Rusko a Turecko o nadvládu v dunajských zemích a bojištěm jim bylo právě Valašsko. Turci, jejichž moc začala slábnout, si svou zlost vybíjeli na Rumunech. Zatímco vlastníci půdy se skrývali v opevněných věžích, rolníci v rovině se doslova zakopávali do země (v bukurešťském Muzeu vesnice je možné vidět příklad polozakopaného domu).

Po vyhnání Fanariotů se v roce 1821 k moci vrátili rumunští princové, ale Valašsko muselo čekat až do roku 1878, kdy se nad ním konečně nadzvedl turecký závoj. V 19. st. prožilo Valašsko kulturní přelom, protože vládnoucí rumunští princové opět vzhlíželi k západu. Francie se stala kvůli jazyku jejich zcela přirozeným spojencem. Západní vliv se projevil také v Rusku, které od roku 1829 řídilo Moldávii a Valašsko jako svůj protektorát a které souhlasilo s jejich sjednocením.

SJEDNOCENÉ RUMUNSKO

Po první fázi sjednocování v roce 1859 prožilo Rumunsko pár desítek let prospe-

rity pod vládou v Německu narozeného krále Carola I. (vládl v letech 1866–1914). S příchodem 20. st. země v roce 1918 znovu získala Besarábii – východní část Moldávie ležící mezi řekami Prut a Dněstr zabranou carským Ruskem v roce 1812 – spolu s Bukovinou (část severní Moldávie) a jižní Dobrogeou. Sjednocení Rumunska s Transylvánií v roce 1919 vyvolalo obecné veselí. Přestože v Transylvánii více než tisíc let vládli Maďaři, Rumunové tuto oblast považují za část svého ještě staršího dědictví. V průběhu mnoha staletí se Rumunové stali většinovým obyvatelstvem Transylvánie, což potvrdilo nárok Rumunska na tuto oblast po pádu Rakousko-uherské říše a po konci první světové války.

Po válce se Rumunsko díky vývozu obilí stalo jednou z nejbohatších zemí Evropy. Avšak dopad 1. světové války, pád Habsburské říše, vzestup komunismu (který byl obecně přičítán Židům) a následné fašistické represe šířily po mladých a vrtkavých státech strach a nepokoje.

V meziválečném období žila vláda v obavách ze ztráty získaných oblastí, zejména Besarábie. Antisemitismus živěný strachem ze židovsko-sovětského spiknutí dal vzniknout ultranacionalistickému legionářskému hnutí. Ve snaze vymýtit vzrůstající nepo-

koje zavedl král Carol II. (vládl v letech 1930–1940) královskou diktaturu a s nadějí, že budou v případě sovětské invaze Němci Besarábii chránit, se spojil s Hitlerem. Nacistický vůdce na oplátku přenechal část severní a západní Transylvánie Maďarům (Vídeňská arbitráž, 1940–44). V roce 1940 bylo Rumunsko také donuceno postoupit Besarábii Sovětskému svazu (rumunská mírová smlouva z roku 1947 potvrdila připojení této země, které se dnes říká Republika Moldova).

Ve stejném roce král Carol II. utekl ze země se svou židovskou milenkou a zanechal za sebou jako krále svého 18letého syna Michala v péči pravicového maršála Antonesca. Poté, co byly do Podněstří přes řeku Dněstr deportovány tisíce Židů, došlo pod nadvládou Antonesca v Bukurešti a Iași k antisemitským pogromům. Na žádost Německa Rumunsko napadlo Sovětský svaz. V roce 1944 král Michal I. (vládl v letech 1940–47) uzavřel tajnou dohodu se Spojenci a Rumunsko přešlo na druhou stranu. Jeho osud ale zpečetila

Jaltská konference, která znamenala katastrofu pro celou východní Evropu.

Ve volbách v roce 1946 si sovětský zástupci vynutili 80 procent hlasů. Došlo k mnoha případům násilí a podvodům a opoziční strany, jako demokratická Partidul Național Țărănesc (Národní rolnická strana) v čele s Iuliem Maniem, byly odsunuty do pozadí. V roce 1947 byl král Michal I. donucen odstoupit, a tak přenechat komunistům úplnou kontrolu. Následovalo čtyřicet let brutálních represí zmírněných krátkým obdobím liberalizace v 60. letech.

RUMUNSKO V OBDOBÍ KOMUNISMU

Rumunská komunistická vláda byla nejbrutálnějším režimem ve východní Evropě. Narozdíl od Polska, kde byli disidenti podporováni katolickou církví, nebyla v Rumunsku žádná opozice povolena a vůdci pravoslavné církve kolaborovali s komunisty. Tajná policie, známá pod názvem Securitate, byla rozdělena do několika různých frakcí, které byly vůči sobě krutě represivní a pode-

Po bojích ukončujících 24letou Ceaușescovu diktaturu zůstalo více než tisíc mrtvých.

Veselí v Bukurešti při příležitosti vstupu Rumunska do Evropské unie 1. ledna 2007.

zřívavé. V 50. letech pod vládou Gheorghe Gheorghiu-Deje byli „nepřátelé lidu“ – intelektuálové, místní kněží, velkostatkáři a kdokoli odporující autoritám – posíláni do vězení, ze kterých se nikdy nevrátili, nebo byli nuceni upracovat se k smrti při stavbě kanálu mezi Dunajem a Černým mořem. Mučení bylo na denním pořádku. V oblasti města Făgăraș a v Apusenských horách existovaly oblasti odporu a sem tam se občas někdo vyjádřil proti útlaku. Gheorghiu-Dej a jeho následník Nicolaj Ceaușescu (vládl v letech 1965–1989) distancovali Rumunsko od Sovětského svazu. V prvních pěti letech Ceaușescovy vlády Rumunskem zával osvobozující vítr, ale v jeho hlavě se brzy usídlil velikašský blud. Život se pro jeho lid stal

utrpením a diktátor byl obecně, ale tajně považován za monstrem. Zdánlivě obdivuhodné pokusy o splacení národního dluhu měly za následek hladovění a díky podezřívavému ovzduší žil soused ve strachu ze souseda. Někdy se proti sobě stavěly i rodiny navzájem. Jak je všeobecně známo, ženy byly nuceny родit děti, aby se navýšilo obyvatelstvo, jejich nechtěné děti byly ale ponechávány opuštěné v dickensovských sirotčincích, kde se mnohé nakazily virem HIV.

V roce 1987 se vzbouřili továrenští dělníci ve městě Brașov. Jejich povstání bylo potlačeno armádou. Ale železná opona v té době již projevovala známky opotřebovanosti. V březnu roku 1989 napsalo šest prominentních členů komunistické strany Ceaușescovi otevřený dopis kritizující jeho zneužívání moci a jeho ekonomickou politiku. Tento dopis koloval po celém Západě

a byl přečten na vlnách Rádia Svobodná Evropa. Na veřejnost také prosácky informace, že diktátor obnovil svůj plán „modernizovat“ – tedy zničit – tisíce rumunských venkovských vesnic, což mělo za následek masivní mezinárodní ohlas.

K první rumunské vzpourě proti komunismu došlo 14. prosince 1989 v Iași, největším městě Moldovy. Byla rychle potlačena, ale jen o několik dní později László Tőkés, rodilý maďarský kněz žijící v Timișoare, spustil diktátorský pád. Tento otevřený kritik režimu odmítl přijmout výpověď a na základě ostatních událostí ho lid podpořil. Během bojů v prosinci a následujících měsících bylo zabito více než tisíc osob. Ale Ceaușescu tak skončil a po krátkém procesu byl zastřelen. Nešlo sice o ideální řešení, avšak celý svět doufal, že tímto pro Rumuny skončí teror a budou

konečně šťastní. Vše bylo trochu komplikovanější, ale aspoň prozatím Rumunové nacházejí svou cestu.

PO REVOLUCI

Ekonomické podmínky v Rumunsku byly po pádu komunismu strašlivé a bujela nezaměstnanost. Z tisíců Rumunů se stali přistěhovaletci pracovníci v zahraničí s nadějí, že budou moci domů posílat vydělané peníze. Často riskovali svůj život a končetiny ve snaze se dostat ze země. Většina slušných lidí byla odhodlaná žít se poctivě, a ne vždy se s nimi dobře zacházelo. Podpůrný fond Rumunska oznámil, že od roku 1990 se snížila populace o 2 miliony lidí právě proto, že tolik občanů odešlo za prací do zahraničí. Tento trend migračních pracovníků pokračuje do dneška, ale stavební práce jsou v Rumunsku již lépe placeny a tím lákají mnohé Rumuny k tomu, aby zůstávali či se vraceli domů.

V prosinci roku 2006 prezident Traian Băsescu oficiálně odsoudil komunistickou diktaturu. Držel proslov před spojenými komorami parlamentu za přítomnosti bývalého českého prezidenta Václava Havla, bývalého bulharského prezidenta Jelia Jeleva a bývalého polského prezidenta a nositele Nobelovy ceny míru Lecha Walesy. V tomto proslovu označil komunistický režim za „nelegitimní a kriminální“. Tato řeč byla v jazyce a stanoviscích velmi smělá a osočovala jedince, kteří se stále drželi ve vůdčích pozicích. Důležitější ale je, že tento Băsescův proslov byl prvním případem, kdy hlava země z bývalého Východního bloku promluvila o minulosti.

Tváří v tvář strašlivé minulosti – zdánlivě nekonečnému náporu otroctví a útlatu, pustošení a okupace – se s ní Rumunové vyrovnávali různými způsoby. A to silnou náboženskou vírou, odporem (častými povstáními), poddajností (shýbáním hlav ve snaze vyhnout se popravě) a útekem (do hor). Rumunové říkali, že hudba a smích jsou lékem na všechny nemoci a tento odlehčený, spíše středozemní postoj převládá dodnes. Další často opakovanou frází je „*Ce să facem?*“ – Co s tím můžeme dělat?, kterou doprovází hluboký povzdech a zahořklý úsměv. ■